

**SVÅHEIA VINDPARK OG AVFALLSANLEGG
EIGERSUND KOMMUNE
BIOLOGISK MANGFOLD
KONSEKVENSTREDNING
Revidert utgave**

Asbjørn Lie
Agder naturmuseum og botaniske hage
November 2010

Forord

Agder naturmuseum har stått faglig ansvarlig for kapitlet om biologisk mangfold i konsekvensutredningen for Svåheia vindpark og avfallsanlegg fra Sørlandskonsult AS. Denne rapporten bygger på to tidligere registreringer av biologisk mangfold utført av Agder naturmuseum i 2004, og Ambio miljørådgivning i 2005. Vi har vurdert konsekvenser og avbøtende tiltak i forhold til 8 planlagte vindmøller, og et område for et framtidig deponi, jf. oversiktsplan pr. november 2006. Teksten er skrevet slik at den lett kan innlemmes i konsekvensutredningen. Rapporten er en oppgradert oversikt over naturmangfold som kan bli vesentlig berørt av vindkraftverket, nettilknytning og annen tilhørende infrastruktur. Det er spesielt rettet fokus på arter på Norsk Rødliste, ansvarsarter og jaktbare arter. Det er i første rekke kommet ny informasjon om fugl og fugletrekket. Norsk Rødliste er nylig revidert og denne er lagt til grunn i denne rapporten. Norsk Ornitologisk Forening, Dalane lokallag ved Ivar Sleveland har laget en kort oppsummering av hva som er kjent om fugl og fugletrekket i og ved Svåheia. Vi har også vært i kontakt med sentrale personer som har deltatt i den omfattende undersøkelsen av rovfugltrekket og hubro lenger nord i Rogaland.

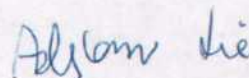
Konsulent Asbjørn Lie har stått for den praktiske gjennomføringen. Førstekonservator Per Arvid Åsen og førstekonservator Roar Solheim står faglig ansvarlig for hhv botanikk og zoologi ved Agder naturmuseum. Vi takker med dette for oppdraget.

Kristiansand. november 2010.

Med vennlig hilsen

Sigmund Spjelkavik
Direktør

Asbjørn Lie
Konsulent

1 Innledning

1.1 Områdebeskrivelse

Svåheia vindpark og avfallsanlegg er planlagt i et typisk kystlyngheiområde på sørsida av riksvei 44 mellom Ledre og Mong i Eigersund kommune. Berggrunnen er preget av sure, næringsfattige bergarter og et tynt jordsmonn (Egersundsfeltet med anortositt som dominerende bergart). Hele området har preg av å være et skrint heilandskap med nakent berg på toppene. Sentralt i området ligger et moderne avfallsdeponi. Den høyeste toppen er Svåhei på 116 moh, omtrent en kilometer inn fra kysten. Avfallbehandlingsanlegget er gjerdet inn med høye gjerder. Et tjern, Øvre Stølstjerna og et lite tjern på nordsida av dette er fylt igjen.

2 Biologisk mangfold

2.1 Naturtyper, flora og vegetasjon

2.1.1 Naturtyper

Området er dominert av kystlyngheivegetasjon, brutt opp av små myrer og tjern og litt bjørkeskog i forsenkninger. Den dominerende naturtypen i området er kystlynghei, en type kulturlandskap som er avhengig av tradisjonell hevd. Verdisettingen er knyttet til hevdtilstanden og forekomster av rødlistearter. Forekomster av den sjeldne og truede arten klokkesøte gir kystlyngheia høy nasjonal verdi.

2.1.2 Flora

Typiske arter er blåtopp, røsslyng og klokkeling. Stedvis vokser det mye kystmyrklegg og blåfjær (*Polygala* spp.), både storblåfjær og heiblåfjær. Dette viser at kystlyngheivegetasjonen er relativt intakt. I områdene like rundt avfallsplassen er det plantet gran (småplanter).

Strandnært og i veikanter ble det observert noe blodtopp, en særegen plante i sørvestlandets kyststrøk. Vannvegetasjonen er fattig, typisk for kystlynghei, men er lokalt påvirket av massedeponiet (eutrofiering).

Rødlistearter

Klokkesøte er forholdsvis vanlig i den relativt godt skjøttede kystlyngheia i hele utbyggingsområdet. Grenseområdene mellom Vest-Agder og Rogaland er hovedutbredelsen for klokkesøte i Norge. Klokkesøte er klassifisert som truet i Norsk Rødlista for arter 2010.

2.1.3 Vegetasjon

Kystlyngvegetasjonen er dominert av vegetasjonstypen fuktig lynghei (H3) med blåtopp-utformingen (H3g) som den mest framtrepende (Fremstad 1997).

Det finnes en særegen flora knyttet til selve avfallsdeponiet, skrotemark, med en rekke menneskespredte arter. Disse oppfattes vanligvis som ugrasplanter.

2.1 Fugl

Avfallsdeponi tiltrekker seg en rekke arter, spesielt kråke og måkefugl som finner næring på avfallsplassen. Dette tiltrekker seg igjen en rekke arter av rovfugl og ugler. Heipiplerke er en karakterart i lynnheilandskapet. Storspove er registrert under befaringene i området i 2004. Havørn har nylig etablert seg som hekkefugl på denne kyststrekningen.

Området har betydning for rovfugl under trekk, i mindre grad for andre trekkende fuglegrupper.

Rødlistearter

Hubro hekker i nærområdet til den planlagte vindmølleparken. Avstanden til hekkeplassen er rundt 1 km. Det ble ringmerket to unger på dette stedet i år (2010). Hubroen bruker fyllplassen regelmessig som jaktområde, og den utnytter den gode tilgangen på byttedyr. Rødlistekategori: Sterkt truet (EN) i Norsk Rødliste for arter 2010.

Vandrefalk hekker i nærområdet og bruker avfallsplassen regelmessig som jaktområde. Det ligger observasjoner i Artskart av vandrefalk fra Svåheia. Vandrefalken er tatt ut av Norsk Rødliste for arter 2010.

Kongeørn hekker trolig i området og bruker avfallsplassen som jaktområde. og hønsehauk er registrert jaktende ved massedeponiet. I artsdatabanken ligger det inne observasjoner av kongeørn fra Svåheia. Kongeørn er tatt ut av Norsk Rødliste for arter 2010.

Havørn hekker i området og bruker Svåheia regelmessig som jaktområde. Havørna blir ikke rødlistet i den nye rødlista på grunn av god bestandsutvikling. Norge er det viktigste hekkeområdet for havørn og vi har derfor et hovedansvar for arten i Europa.

Bergirisk, som er registrert med ett individ 28.8 2010 i artsdatabanken, er klassifisert som nær truet i Norsk Rødliste for arter 2010.

Storlom er registrert i Svåvatnet (Hellersbukta) 5.4 2010. Den hekker trolig i området. Storlommen er kjent for å trekke ut i sjøen utenfor på næringsøk. Storlom er klassifisert som nær truet i Norsk Rødliste for arter 2010.

Storspove ble registrert i forbindelse med feltarbeidet Agder naturmuseum gjorde i 2004. Dette var i hekkesesongen. Storspover er klassifisert som nær truet i Norsk Rødliste for arter 2010.

Jaktbare arter

Ringdue, der foregår et omfattende trekk av ringduer over Svåheia på høsten. Kilde: Norsk Ornitologisk Forening Dalane Lokallag.

Grågås. Det foregår et omfattende trekk av trekkende grågås, enkelte dager er det tellt opp mer enn 1000 individer. Kilde: Norsk Ornitologisk Forening Dalane Lokallag.

Fugletrekket

Det er kjent at det foregår et betydelig trekk av rovfugl langs kysten i Rogaland. Trekket er spesielt stort ved østlige vinder i trekkperioden. Da kan det passere mye

fugl i nordvestlig retning på kysten. Undersøkelser i forbindelse med vindkraftverk lenger nord i fylket viser at dette trekket foregår på bred front. Returtrekket er dårligere kjent. I denne undersøkelsen er Svåheia brukt som et referansepunkt, og området har vært undersøkt 13.11 2009 mellom 10 og 15. Spurvehauk dominerte (13) og enkeltobservasjoner av en del andre rovfuglarter (hønsehauk (1), myrhauk (1), havørn (2), kongeørn (1), keiserørn (1), vandrefalk (4), dvergfalk (1) og musvåk (1)). Generelt foregår det et omfattende trekk av ulike arter, mye spurvefugl, gås osv men dette er ikke systematisk undersøkt. Medlemmer av Norsk Ornitologisk Forening har foretatt tellinger av rovfugltrekket de siste tre høstene fra en topp på Svanes, noe sør for Svåheia. Sammenliknet med tatt fra Hå lenger mot nord har det enkelte dager vært betydelig større antall rovfugl over Svanes. Men det understrekes at rovfugltrekkets forløp over Svåheia er mangelfullt kjent.

2.3 Annen fauna

Det er registrert nordflaggermus som jakter i området rundt avfallsdeponiet, spesielt rundt dammen ved driftsbygningen, og ved veibelysningen.

Det er ikke registrert andre truede eller sårbare arter innenfor det planlagte utbyggingsområdet.

Rødlistearter

Småsalamander er forholdsvis vanlig i kystsonen i dette området. Men vi har ingen konkrete registreringer fra det planlagte utbyggingsområdet. Småsalamander er klassifisert som nær truet i rødlista.

3 Konsekvenser av utbyggingen

3.1 Areal

Utbyggingen innebærer en nedbygging av arealer i forbindelse med infrastruktur knyttet til avfallsdeponi og vindpark (8 vindmøller). Naturtypen kystlynghei omfatter de åpne ikke tresatte og mest velskjøttede delene av området. Kystlyngheia er mest utviklet på den delen av området som ligger ytterst ut mot havet. Avfallsdeponiet og vindmøllene med tilførselsveier er plassert i indre del av området med mindre utpreget kystlynghei. Eksisterende deponi vil i første rekke bli benyttet, og vil derfor i første omgang ikke medføre noen vesentlig nedbygging av arealer med kystlynghei. Totalt sett omfatter utbyggingen er forholdsvis begrenset del av kystlyngheia i området.

3.2 Kollisjonsfare med fugl

Vindmøllene medfører økt risiko for sammenstøt mellom rotorbladene og jaktende og trekkende rovfugl. Det er omfattende planer for vindmøllerparker i trekkområdene for rovfugl i både Rogaland og Vest-Agder, konsekvensene av vindmøllerparker for rovfugltrekket bør derfor vurderes i en større skala. Generelt foregår mye av trekket på brei front slik at ikke trekket ikke vil bli spesielt sterkt berørt av enkelte vindmøllerparker, men av det totale omfanget. Siden Svåheia ligger så nærme kysten

kan det ikke utelukkes at trekket kan konsentreres til kystlinja under spesielle vindforhold. Det er observert et betydelig trekk av ringduer og gjess over Svåheia. Dette foregår mer konsentrert slik at omfanget av kollisjon mellom vindmøller og fugl kan bli større.

3.3 Kollisjonsfare med flaggermus

Det er registrert flaggermus i utbyggingsområdet, men disse er i sterkere grad knyttet til opplyste områder (for eksempel ved veibelysning) og områder med våtmark. Vi anser kollisjonsfaren for flaggermus som forholdsvis liten.

4 Avbøtende tiltak

4.1 Areal

Verdien av kystlynghei er knyttet til eldre driftsformer med lyngsviing og bruk av beitedyr. Brannfaren reduseres ved kontrollert lyngsviing ved at mye av strøet i heia fjernes. Bruk av kunstgjødning og plantevernmidler er en trussel mot naturtypen og bør ikke benyttes. Ved en aktiv skjøtsel av heiområdene med lyngsving og beite kan arealet av verdifull kystlynghei økes, og langt på vei oppheve ulempen ved en utbygging, spesielt i forhold til arter som klokkesøte.

Fjerning fremmede trelag som sitkagran som sprer seg i kystlyngheiområder med tidligere hevdet kystlynghei.

Unngå gjødning og evt. spredning av plantevernmidler som vil redusere arealet av verdifull kystlynghei. Veikanter og skjæringer bør ikke dekket til med næringsrik jord eller kompost.

Ved avslutning av massedeponi bør en tilstrebe å gjenskape en naturtype som er typisk for områdene rundt, dvs et næringsfattig toppdekke, gjerne med ur og smådammer.

4.2 Kollisjonsfare for fugl

Redusert næringstilgang (matavfall, annet organisk materiale) fra deponiet vil redusere mattilgangen for åtselsfugl (rotter, måke- og kråkefugl), og arter som jakter på disse (rovfugl og ugler). Dette kan bidra til å redusere kollisjonsfaren med rovfugl og ugler.

Det anbefales å legge nye høyspentkabler i bakken i leve- og jaktområdene for hubro. Det anbefales at det ikke bygges veier, turbiner eller kraftlinjer nærmere enn 1 km fra nærmeste hekkeplass for hubro. Det bør heller ikke gjennomføres anleggsarbeide innenfor denne sonen i hubroens hekketid.

4.3 Kollisjonsfare for flaggermus

Redusere bruken av sterke lyskilder, som veibelysning og andre sterkere lyskilder, i nærheten av vindmøllene for å unngå å tiltrekke flaggermus og deres byttedyr.

5. Kilder

Ambio miljørådgivning. 2009. Tilleggsutredninger for syv vindkraftverk i Bjerkreim, Gjesdal, Hå og Time kommuner. Rovfugl, hubro.

Tysse, T. 2005. Status for biologisk mangfold i og ved Svåheia vindpark, Eigersund kommune. Ambio Miljørådgiving.

Lie, A. 2004. Svåheia, Eigersund kommune. Registrering av biologisk mangfold i område med massedeponi og planlagt vindmøllepark. Oppdragsrapport for Dalane Miljøverk IKS. Agder naturmuseum og botaniske hage.

Linker til databaser

Direktoratet for naturforvaltnings Naturbase: <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/>
Artsdatabanken, artskart og rødlistebase:
<http://www.artsdatabanken.no/frontpageAlt.aspx?m=2>

Vedlegg 1

VU	<i>Gavia arctica</i>	(L.)	Storlom	5.4.2010	1
LC	<i>Haliaeetus albicilla</i>	(L.)	Havørn	13.12.2009	1
LC	<i>Haliaeetus albicilla</i>	(L.)	Havørn	20.2.2010	1
LC	<i>Haliaeetus albicilla</i>	(L.)	Havørn	16.9.2010	1
LC	<i>Emberiza citrinella</i>	L.	Gulspurv	29.8.2010	1
LC	<i>Larus argentatus</i>	(Pontoppidan)	Gråmåke	20.2.2010	45
LC	<i>Larus argentatus</i>	(Pontoppidan)	Gråmåke	31.10.2010	200
	<i>Egretta garzetta</i>		Silkehegre	6.5.2010	1
LC	<i>Tringa erythropus</i>	(Pallas)	Sotsnipe	14.8.2010	1
LC	<i>Motacilla alba</i>	L.	Linerle	14.8.2010	10
LC	<i>Accipiter nisus</i>	(L.)	Spurvehawk	29.8.2010	3
LC	<i>Corvus corax</i>	L.	Ravn	27.12.2009	4
LC	<i>Corvus cornix</i>	L.	Kråke	27.12.2009	2
LC	<i>Corvus corax</i>	L.	Ravn	20.2.2010	15
LC	<i>Corvus cornix</i>	L.	Kråke	20.2.2010	25
LC	<i>Buteo buteo</i>	(L.)	Musvåk	29.8.2010	1
LC	<i>Corvus corax</i>	L.	Ravn	29.8.2010	45
LC	<i>Corvus corax</i>	L.	Ravn	16.9.2010	30
	<i>Egretta garzetta</i>		Silkehegre	6.5.2010	1
NT	<i>Aquila chrysaetos</i>	(L.)	Kongeørn	18.1.2009	1
NT	<i>Aquila chrysaetos</i>	(L.)	Kongeørn	27.12.2009	1
LC	<i>Anthus pratensis</i>	(L.)	Heipiplerke	14.8.2010	25
NT	<i>Carduelis flavirostris</i>	(L.)	Bergirisk	29.8.2010	1
LC	<i>Carduelis cannabina</i>	(L.)	Tornirisk	29.8.2010	1
LC	<i>Corvus monedula</i>	L.	Kaie	31.10.2010	14
LC	<i>Corvus cornix</i>	L.	Kråke	31.10.2010	25
LC	<i>Corvus corax</i>	L.	Ravn	31.10.2010	6
NT	<i>Falco peregrinus</i>	Tunstall	Vandrefalk	18.1.2009	1
NT	<i>Falco peregrinus</i>	Tunstall	Vandrefalk	5.12.2009	2
NT	<i>Falco peregrinus</i>	Tunstall	Vandrefalk	27.12.2009	1
LC	<i>Falco tinnunculus</i>	L.	Tårnfalk	29.8.2010	5
NT	<i>Falco peregrinus</i>	Tunstall	Vandrefalk	29.8.2010	3
NT	<i>Falco peregrinus</i>	Tunstall	Vandrefalk	29.8.2010	1
LC	<i>Falco columbarius</i>	L.	Dvergfalk	29.8.2010	2
LC	<i>Hirundo rustica</i>	L.	Låvesvale	14.8.2010	20
LC	<i>Hirundo rustica</i>	L.	Låvesvale	29.8.2010	200
LC	<i>Pluvialis apricaria</i>	(L.)	Heilo	29.8.2010	2
NT	<i>Falco peregrinus</i>	Tunstall	Vandrefalk	31.10.2010	1

Tabell 1 Fugleobservasjoner hentet fra Artsdatabanken (artsobservasjoner) pr. 1.11.2010.